

NÆRBULLETIN & MILJØ

Kynisk langtidsplan fra Gro

side 2

– Ingen sykler i veiplanen

side 3

Finansdep trenerer NO_x-tiltak

side 4

SFT prioriterer søppel

side 5

Sjokkrapport om Prins William- sundet

siste side

CO₂-utslipp gir ozonhull over Arktis?

For første gang settes drivhusgassen CO₂ i forbindelse med svekkelse av ozonlaget. Britiske forskningsrapporter tyder på at utslippene av CO₂ er i ferd med å øke risikoen for et ozonhull over Arktis. Ozonlaget over Norden er uvanlig tynt for årstiden.

GUNNAR BOLSTAD

Målinger av ozonlaget over Oslo i februar viser verdier som i gjennomsnitt er 25 prosent lavere enn normalen. Svenske målinger viser en reduksjon på hele 40 prosent. Fredag 12. februar registrerte svenske forskere de laveste ozonverdiene som noensinne er målt i Sverige på denne tiden av året. Engelske forskere har gjort beregninger som viser at stigende konsentrasjoner av drivhusgassen CO₂ øker sannsynligheten for at et ozonhull av den typen som hver vår oppstår i Antarktis også kan dannes over nordpolområdet og høye nordlige breddegrader.

Meteorologer

Meteorologene tror de ekstremt lave ozon-verdiene denne vinteren i stor grad skyldes meteorologiske forhold. Også i fjor var imidlertid ozonverdiene i januar og februar 15–20 prosent under normalen på høye nordlige breddegrader. I Sentral-Europa og den europeiske delen av Russland målte man verdier 40–45 prosent under normalen i slutten av januar 1992. I gjennomsnitt er ozonlaget over Oslo redusert

med omlag seks prosent i løpet av de siste ti årene.

Nedbrytningen av ozonlaget i stratosfæren skyldes klorforbindelser som bryter ned ozonmolekylene under påvirkning av sollys. Reaksjonene skjer i stor grad på overflaten av iskrystaller i stratosfæriske isskyer. Disse skyene dannes i den ekstremt kalde stratosfæren over polområdene om vinteren. Hvis stratosfæren holder seg tilstrekkelig kald utover våren, vil en massiv ozonnedbrytning starte når solen kommer tilbake etter polarnatten. Det er dette forskerne tror er mekanismen bak dannelsen av ozonhullet i Antarktis hver vår.

Grunnen til at et tilsvarende ozonhull ennå ikke har oppstått i Arktis, er trolig at stratosfæren varmes opp og isskyene forsvinner før sola får tak for alvor.

Nye beregninger

De engelske forskerne John Austin, Neal Butchart og Keith P. Shine publiserte nylig beregninger som viser at økt drivhuseffekt snart kan endre på dette. Fordi CO₂ og andre drivhusgasser i økende grad hindrer varmen fra å unnslippe nedre del av atmosfæren, vil

trolig stratosfæren bli kaldere etterhvert som konsentrasjonene av drivhusgasser øker. Dette kan føre til økt dannelse av stratosfæriske isskyer i polområdene, og disse skyene kan holde seg lenger utover våren enn idag. Dermed kan man få utviklet et «ozonhull» om våren også over Arktis.

Ikke ennå

Beregningene viser at utviklingen av et arktisk ozonhull er lite sannsynlig med de CO₂-konsentrasjoner vi har i atmosfæren idag. Hvis utslippene av drivhusgasser og ozonnedbrytende klor- og bromforbindelser fortsetter som forventet er det derimot svært sannsynlig at et arktisk ozonhull vil utvikle seg i løpet av de kommende 50 år. For å unngå en slik situasjon må både utslippene av drivhusgasser og ozonnedbrytende klor- og bromforbindelser reduseres drastisk.

– De britiske beregningene viser at det haster med å få redusert utslippene av CO₂. De vestlige landenes politikk på området er mildt sagt utilstrekkelig. Norge har med sine høye per capita-utslipp et betydelig ansvar for å forsere tempoet mot en løsning, sier Fredrik Theisen i Naturvernforbundet.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka Telefon: 22 71 55 20
0505 Oslo 5 Telefax: 22 71 56 40
Bankgiro: 1720.05.00717 Annonser: 22 71 92 20
Postgiro: 5 09 46 02 Produksjon:
Ansv. red.: Gunnar Bolstad GPG Sats & Trykk as, Oslo

Finansdep. bestemmer

Finansdepartementet har overtatt styringen av norsk miljøpolitikk. Miljøverndepartementet er parkert på sidelinjen i viktige klima- og energipolitiske saker.

I dag kan vi slå fast at myndighetene ikke akter å overholde Stortingets mål om å stabilisere utslippene av klimagassen CO₂, etter et tilbaketog som har gått parallellt med at Finansdepartementets har økt sin dominans over miljøpolitikken.

Den gjennomgående melodi i regjeringens langtidsprogram er at det er liten hensikt i at Norge ligger noe særlig i forkant av andre land i miljøpolitikken. «Pådriverrollen» er forlatt. Anført av byråkratene i Finansdepartementet markedsfører man nå en ny knapphullsblomst, definert som «sektorovergripende kostnadseffektivitet». Utslippskildene skal behandles likt, hvilket gjør det umulig å sette inn konkrete tiltak overfor de enkelte sektorer.

Finansdepartementets monomane holdning til kostnadseffektivitet har lammet norsk miljøpolitikk. I Miljøverndepartementet blir stemningen stadig mer deprimeret fordi det blir stadig vanskeligere å få gjennomslag for konkrete tiltak for å bedre miljøet.

Langtidsprogrammet, som føres i pennen av Finansdepartementet, er i det hele tatt oppsiktsvekkende lesning. Mens den norske regjeringen hele tiden har støttet opp om de vitenskapelige konklusjoner som er trukket av FNs klimapanel (IPCC), finner man det nå bekvemt å understreke at det er *betydelig usikkerhet* om virkningene av en eventuell oppvarming av atmosfæren som følge av økte klimagassutslipp.

Det er også verdt å merke seg at regjeringen forbereder seg på å leve med drivhuseffekten. For som det heter: «Nivået for utslippsreduksjoner bør ses i sammenheng med miljømessige fordeler og de samlede samfunnsøkonomiske kostnadene ved å realisere dem, og i lys av konflikter i forhold til andre høyt prioriterte mål, for eksempel sysselsetting og en stabil økonomisk vekst». Noe å tenke på for dem som i vinter er blitt rammet av nye stormer. La oss i hvert fall håpe at opprydningen bidrar til økt sysselsetting.

Den interdepartementale prosessen som ble påbegynt med klimautredningen, og som skulle skaffe Miljøverndepartementet innpass i andre departementers revirer, har endt med et braknerlag for miljøbyråkratiet. Miljøverndepartementets rolle som «sektorovergripende» er desimert, og det kan fastslås at det er byråkratene i Finansdepartementet som i dag — styrer norsk miljøpolitikk, og at de styrer i feil retning.

Gunnar Bolstad

Naturvernforbundet: – Kynisk Gro med kaldblodig plan

– Regjeringen driver et kynisk og kaldblodig løp. Langtidsprogrammet fortsetter å skape problemer og skyver de stadig vanskeligere løsningene over på neste generasjon, sier Naturvernforbundets leder, Arild Ådnem.

GUNNAR BOLSTAD

– Tempoet i miljøpolitikken må tilpasses økonomiske og næringspolitiske hensyn, heter det i regjeringens langtidsprogram. Regjeringen mener at miljømålene kan føre til så store omstillingsproblemer for deler av næringslivet at ambisjonene må senkes. Det heter blant annet at «På kort og mellomlang sikt kan det imidlertid lett oppstå betydelige omstillingsproblemer (i næringslivet). Tempoet i miljøpolitikken må tilpasses hensynet til blant annet verdiskapingen og sysselsettingen.»

– Dette høres ut som en stemme fra 60-årene, sier Ådnem, som minnes sine tidlige naturvernerfaringer fra Øra i Fredrikstad, da motstanderne stilte sine retoriske spørsmål om «faul var viktigere enn folk?».

– Vi ventet ærlig talt ikke å få denne problemstillingen presentert nå, signert Gro Harlem Brundtland, sukker en oppgitt Arild Ådnem. – Det er håpløst lite konstruktivt å sette næringslivets konkurranseevne og miljøkrav opp mot hverandre. Dette er for gammaldags, sier Ådnem.

Ådnem reagerer også på den generelle tonen i langtidsprogrammet:

– Når det går så langt som til at Harlem Brundtlands regjering begynner å stille spørsmål ved de vitenskapelige konklusjonene omkring drivhuseffekten, går det virkelig for langt, sier Ådnem. I programmet skriver regjeringen at det er *betydelig usikkerhet* om virkningene av en eventuell oppvar-

ming av atmosfæren som følge av økte klimagassutslipp.

– I den grad det er usikkerhet, er jo spørsmålet snarere om framtiden byr på pest eller kolera – ikke hvorvidt drivhuseffekten vil gi alvorlige konsekvenser globalt, sier Ådnem.

Miljøteknologi

Forøvrig er det verdt å merke seg at Regjeringens tidligere flaggskip, norsk miljøteknologi, ikke når opp på prioriteringslisten. Nå heter det at det er «opp til næringslivet selv å finne fram til interessante forretningsmuligheter».

– For at næringslivet skal finne fram til interessante forretningsmuligheter, må rammebetingelsene være forutsigbare. Det er de ikke i dag, sier Trygve Normann i Norsk Miljøteknologiforum.

– Mye av miljøteknologimarkedet skapes av regler og retningslinjer. Derfor må det være tidsfrister og forutsigbarhet i systemet. Utvikling og markedsføring av miljøteknologi er ikke det samme som å skape et behov for grønne sokker, sier Normann, som også framhever den manglende kapitalen som et problem:

– Det finnes ingen risikokapital i Norge i dag. Situasjonen er spesielt ille innen miljøteknologisektoren, sier Normann, som også er sentralstyremedlem i Naturvernforbundet.

Ingen sykkel-satsing i veiplan

Mye tyder på at det blir lite til overs for de syklende i den kommende veiplanen. Vegdirektøren skylder på manglende planlegging. Men allerede for femten år siden lovt Samferdselsdepartementet en sammenhengende gang- sykkelvegnett i tettstedene.

JON KNUT BERG

2. april legger regjeringen fram stortingsmeldingen om Norsk Vei- og Veitrafikkplan (NVVP). Sannsynligvis vil det femten år gamle målet om sammenhengende gang- og sykkelvegnett være like uoppfylt når planperioden er omme i 1997.

Trond Berget i Syklistenes ndsforening (SLF) har undersøkt alle forslagene fra fylkesveikontorene til ny vei- og veitrafikkplan (NVVP). Fra syklistenes synspunkt er forslagene nedslående. Sammenlignet med forrige NVVP innebærer forslagene totalt sett en reduksjon av bevilgningene til nye sykkelveier.

Vegdirektør Olav Sjøteland har bekreftet at det ikke blir noen sykkel-satsing i den nye

veiplanen. På en sykkelkonferanse i Sandnes fjor høst sa han at «dei som arbeider for bedre vilkår for sykkeltrafikken, blir skuffa» når NVVP kommer fra regjeringen. Sjøteland etterlyste mer fart i planleggingen. Hvis det skjer, bør det være håp for større innsats på litt lenger sikt, sa vegdirektøren.

Hatt god tid

Men myndighetenes løfter om bedre sykkelveier går langt tilbake, slik at Vegdirektoratet skulle hatt god tid til å få fart i planleggingen. Allerede i Norsk Vegplan for 1978 til 1981 skrev regjeringen at «det er et mål å etablere et sammenhengende sykkelvegnett i tettstedene.»

Vegplanutvalget, som som kom med sin innstilling i 1977 (NOU 1977:40A), mente at

«utbygging av et sammenhengende gang- og sykkelvegnett (synes) å være et viktigste virkemiddel til å oppnå bedring av trafiksikkerheten, miljøet og fremkommeligheten i tettstedene.» Utvalget gikk inn for at et slikt veinett ble gjennomført innen 1985. Det syntes departementet var for tidlig, men fortsatt er det altså ingen utsikter til at det kan bli et sammenhengende gang- og sykkelvegnett før tidligst i perioden 1998 til 2001.

Leder i Aksjon Nærmiljø og Trafikk (ANT) Tore Berge sier i en kommentar at Vegdirektoratet har vist ren uvilje mot å satse på sykkel.

– Det kan virke som om målet har vært å få flest mulig syklist til å bruke bil. Og slik er det fortsatt, sier Berge.

EF sliter med CO₂-målet

En intern EF-rapport viser at CO₂-utslippene innenfor Fellesskapet kan komme til å stige med fire prosent innen år 2000 dersom energipolitikken ikke legges om. EF har en målsetning om at utslippene skal stabiliseres på 1990-nivå for EF som helhet.

GUNNAR BOLSTAD

Det er Financial Times som har kommet over EF-rapporten, som for tiden sirkulerer i EF-kommisjonens miljødirektorat. Rapporten indikerer at EF i år 2000 vil slippe ut 2,87 milliarder tonn CO₂ i år 2000, mot 2,77 tonn i 1990.

Kommisjonen har bedt medlemslandene om å levere nasjonale prognoser for sine utslipp. Mens Tyskland, Danmark, Nederland og Belgia alle tar sikte

på å redusere sine utslipp, regner Hellas, Spania og Portugal med å øke sine utslipp med minst 25 prosent før slutten av århundreskiftet.

Danmark

Danmark, som har formannsvervet i EF dette halvåret, akter å legge press på de andre medlemslandene for å få fart på arbeidet med den planlagte CO₂-avgiften. Ifølge den danske avisen Information har den nye miljøvernministeren, sosi-

aldemokraten Svend Auken, innledet en rundreise til andre EF-land for å vinne støtte for CO₂-avgiften. Etter de første drøftelser med den konservative britiske regjeringen mener Auken at britene «ikke er tolt avvisende til forslaget».

Dersom ikke engang EF kan leve opp til den moderate ambisjonen om å stabilisere utslippene, ser det svart ut for de globale anstrengelsene for å bremse drivhuseffekten, skriver Information.

Nærmere CO₂-målet?

En ny teknologi som er under utvikling av Kvarner Engineering i Sandefjord kan redde det norske CO₂-målet om stabilisering av utslippene innen år 2000.

JON KNUT BERG

CO₂-utslippene fra oljeplattformene utgjør mer enn 15 prosent av Norges samlede CO₂-utslipp. Nå har Kvarner fått økonomisk støtte fra fire oljeselskap til å utvikle teknologi som kan få ned CO₂-utslippene off-shore.

Selskapet har funnet ut hvordan man skal rense eksosen fra gasskraftverkene i Nordsjøen for å få ut ren CO₂-gass. Spørsmålet er hva som skal gjøres med den CO₂-gassen som kommer ut av renseprosessen? Kvarner er i kontakt med SINTEF i Trondheim for vurdering av ulike alternativer. CO₂-gassen kan for eksempel slippes ut i havet, eller den kan deponeres i de tomme oljereservoarene.

Men det vanskeligste punktet blir å redusere rensaneanleggets vekt og plassbehov. Det er mulig at det bare blir nye plattformen som har kapasitet nok til å bære rensaneanlegget.

Hvis Kvarners lykkes å forsere de siste hindrene i forskningen, kan teknologien settes ut i livet om få år.

Teknologi

SFT vil bruke 57 millioner kroner på å støtte miljøteknologi i år. Miljøteknologi innen miljøgifter (15 millioner) og overgjødning (14 millioner) får mest, mens teknologi innen klima, lokal luftforurensning, arealbruk (alle 4 millioner) og helsefarlige produkter (1 million) får minst. SFT vil bruke 8 årsverk på miljøteknologi i år, og det er en klar økning fra i fjor.

Meld deg inn i Naturvernforbundet
Tlf.: 22 71 55 20

Norsk oljevern til USA

Sammen med ESSO har firmaet Norcontrol i Horten solgt en oljevernssimulator til 17,5 millioner kroner til USA. Simulatoren er det eneste i sitt slag i verden, og firmaet tror på salg av ytterligere fem til ti simulatorer til utlandet i løpet av året.

JON KNUT BERG

Det er Massachusetts Maritime Academy i Boston som har kjøpt den norske oljevernssimulatoren. Simulatoren vil brukes i opplæring i oljevernberedskap for folk fra hele USA, forteller leder for simulatordivisjonen i Norcontrol, Steinar Gundersen.

I Norge bruker Statens forurensningstilsyn (SFT) oljevernssimulatoren i sine kurs for de som mobiliseres når en oljekatastrofe inntreffer, det vil si de som sitter i interkommunale oljevernutvalg, og ansatte i statlige depoter og private rafinerier.

Ved hjelp av skjermbilder og datateknologi skal de som bruker simulatoren få et realistisk innblikk i hva som skjer når det oppstår oljesøl. Simulatoren viser hva de virkelig ville sett om de hadde stått på broen i et skip og opplevd ulykken. Kursdeltakerne lærer spesielt opp i å få oversikt over situasjonen, varsle og mobilisere nødvendige ressurser.

Overingenjør Tom Erik Kristiansen i SFT mener at denne simulatoren dekker behovet i Norge, og at det ikke er behov for flere.

Det er det imidlertid i utlandet, mener Norconsult. Firmaet har registrert stor interesse fra blant andre Japan, Canada, USA, Midt-Østen og Fjerne Østen.

Norconsult er verdens største produsent av maritime simulatorer.

Finansdep. trenerer miljøtiltak

Finansdepartementet bruker nå enhver anledning til å trenere miljøtiltak under henvisning til prinsippet om sektorovergrepene kostnadseffektivitet. Nå gjelder det miljøtiltak innen skipsfarten.

JON KNUT BERG

En nordisk arbeidsgruppe laget for en stund siden en rapport om felles nordiske miljøtiltak for å få ned utslippene fra skipsfarten. Gruppen foreslo blant annet å gradere avgiftene etter hvor mye skipet forurenser.

Rapporten har nå vært ute til høring blant berørte instanser i Norge. Høringene viser en forbausende stor oppslutning om tiltakene som arbeidsgruppen har foreslått. Også Rederienes Landsforening, Transportbrukernes Fellesorganisasjon, og Maskinistforbundet bifaller forslagene til miljøtiltak, i likhet med Naturvernforbundet.

Men det finnes ett stort unntak blant høringsuttalelsene – Finansdepartementet. Departementet skriver kort at «en sektorvis tilnærming til miljøproblemene vil kunne medføre at en i for liten grad ivaretar hensynet til kostnadseffektivitet mellom ulike sektorer.»

I klartekst betyr dette at innføring av miljøtiltak innen skipsfarten må vente til nye utredninger om norsk miljøpolitikk generelt foreligger. Bak det hele ligger sannsynligvis håpet om at Norge får til internasjonale avtaler om å bytte forurensningskvoter, slik at vi for eksempel slipper å redusere våre NO_x-utslipp mot at vi betaler for at det gjøres i andre land der det er billigere. Der-

med vil den norske skipsfarten gå fri for miljøtiltak.

Skarp reaksjon

Sveinung Oftedal i Naturvernforbundet reagerer skarpt på Finansdepartementets unnfal- lenhet.

– Dette viser klart og tydelig at Finansdepartementet ikke betrakter Norges mål om å redusere NO_x-utslippene som forpliktende og overordnet. Departementet nekter å innse miljøproblemene innen skipfarten. På den annen side er det oppmuntrende at de som blir berørt av arbeidsgruppens forslag, nemlig Rederienes Landsforening og Maskinistforbundet, er positive, sier Oftedal.

NOTISER

Japan vil ikke ta i bruk avgifter og kvotehandel for å redusere utslippene av CO₂, men satser i stedet på statlige inngrep i form av skattelette og lån til lav rente, ifølge en 14-punkts plan fra det innflytelsesrike departementet for handel og industri (MITI).

MITI mener at avgifter vil virke inflasjonsdrivende.

Opptil 30.000 sjøfugl fryktes omkommet i Nederland etter den verste oljesølulykken på fem år. Tusenvis av fugl er tilsløtt av parafinolje som flyter utenfor kysten. Årsaken til sølet er ukjent, men det antas at parafinoljen stammer fra et lasteskip som har vasket tankene utenfor kysten, ifølge Reuter.

Ni mennesker ble brakt til sykehus og hundrevis ble evakuert da en giftig klorgasssky drev over den australske byen Cooma nylig.

Ifølge Reuter skyldtes episoden at seks beholdere med klorgass simpelthen sprakk mens de lå på et lager.

Prosjekt «Biodrivstoff» på Hadeland har søkt fire departementer om 1,2 millioner kroner i støtte til produksjon av biodiesel. Planen er å produsere 160.000 liter biodiesel pr. år fra 1993 til 1997. Dieselen skal produseres ved hjelp av vekster fra landbruket på Hadeland.

Bak søknaden står «Energi- gården», Hadeland Kornsilø & Mølle, Hadeland Bilselskap og Hadeland forsøksring. De har fått laget en utredning som viser at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å gjennomføre prosjektet.

«Biodrivstoff» har allerede startet et prosjekt om bruk av biodiesel under Lillehammer-OL.

Det svenske forurensningstilsynet (Naturvårdsverket) har i en ny utredning kommet fram til at miljøet i Sverige blir verre fram til 2020 selv om alle dagens miljøavtaler oppfylles. Selv om alle diskuterte eller avtalte tiltak gjennomføres, kommer både forurensningen og drivhuseffekten til å forverres.

Likevel understrekes det i rapporten at internasjonale avtaler er helt avgjørende for miljøet i Sverige, fordi sju av åtte miljøtrusler som beskrives kommer fra andre land.

I Danmark sier den nye miljøministeren Svend Auken at alle nye lovforslag, større investeringer og handlingsplaner skal underkastes økologiske konsekvensanalyser. Dette skal gjøres i alle departementer der det er relevant. Auken ønsker også at Miljødepartementet får et lignende sektorovergrepene ansvar som Justisdepartementet og Finansdepartementet har i dag.

I tillegg sier Svend Auken til Information at han har planer om å utarbeide makro-økologiske modeller. På samme måte som Finansdepartementets makro-økonomiske modeller kan disse belyse de miljømessige virkningene av forskjellige samfunnsmessige beslutninger.

SFT velger avfall i år

Statens forurensningstilsyn (SFT) prioriterer arbeidet med avfall og gjenvinning i 1993. Andre områder får mindre oppmerksomhet enn tidligere. Det går fram av etatens nye virksomhetsplan for 1993.

JON KNUT BERG

Avfall og gjenvinning og arbeidet med spesialavfall styrkes både med mer penger og større bemanning i år. Også arbeidet med bioteknologi og helsefarlige produkter i forbindelse med EØS-avtalen vil bli opprioritert. Samtidig er det planlagt reduksjon i drifts- og investeringsbudsjettet på alle de andre arbeidsområdene.

SFT ønsker spesielt å fokusere på hvordan miljø og selskapssetting kan kombineres, og i den strategien passer avfallsproblemer godt inn. Forurensningstilsynet mener at det kan skapes flere tusen nye årsverk innenfor gjenvinning, gjenbruk, avfallsminimering og en mer miljøvennlig behandling av det avfallet som blir til overs.

Innen avfallssektoren vil SFT blant annet skjerpe miljøkravene til deponering og forbrenning av avfall, sørge for at full-skala kildesortering i tre større byer starter opp, foreslå løsning for gjenvinning av hvetarver og privatisering av bilvrakordningen i samarbeid med bransjene. SFT vil også at fallplaner og avfallshåndtering må bli en del av konsekvensvilkårene for industrien.

For å stimulere til mer miljøvennlig avfallshåndtering, mener SFT at de samfunnsøkonomiske kostnadene må reflekteres i prisen for å kvitte seg med avfall. For eksempel vil nye og strenge krav til deponering føre til økte kostnader, slik at alternativer som avfallsreduksjon og gjenvinning blir mer økonomisk interessante, skriver SFT.

NO_x-målet vanskelig

Stortingets mål om å redusere utslippene av de helse- og naturfarlige stoffene nitrogenoksider (NO_x) med 30 prosent innen 1998 vil bli vanskelig å nå uten bruk av «svært effektive

virkemidler». SFT skal sammen med Statistisk Sentralbyrå koordinere det faglige arbeidet med en handlingsplan for NO_x. SFT vil også bidra til utvikling av miljøteknologi som kan redusere skipsfartens utslipp av NO_x. Dessuten vil forurensningstilsynet ha myndighet til å stille krav til begrensnings- utslippene fra kontinentalsokkelen.

Men SFT erkjenner at det ikke har effektive virkemidler for å kunne redusere forurensingen fra samferdsel, som jo står for de klart største NO_x-utslippene.

Arbeidet med en handlingsplan for NO_x og klimaspørsmål vil være avsluttet fra SFTs side i år. Deretter vil SFTs oppgave bli å kontrollere om miljømålene oppfylles og om handlingsplanene etterleves. SFT skal også vurdere effektene av de ulike sektorenes miljøinnsats framover mot år 2010.

Mye tid på EØS

SFT bruker nå mange årsverk på EØS-tilpasningen. «EØS-avtalen vil få betydning for de fleste deler av SFTs virksomhet, og forholdet til EØS må bli en integrert del av SFTs løpende arbeid på alle områder,» heter det i planen.

Spesielt innen kjemikalier har EØS stor betydning for SFTs arbeid. Men utformingen av nye reguleringer av kjemiske stoffer og produkter vil dempes i år inntil det er klart i hvor stor grad EØS-avtalen eventuelt begrenser Norges muligheter til å gjennomføre tiltak.

Mindre detaljert

SFTs forhold til næringslivet skal bli mindre detaljert og mer langsiktig. Omfang og hyppighet av rapportering til SFT skal reduseres. SFT skal gi økt forutsigbarhet for næringslivet ved at det utarbeides forskrifter og mer langsiktige krav der det er hensiktsmessig.

Direktør Harald Rensvik forklarer denne dreiningen slik:

– Vi har kommet langt med opprydningen innen industri- en. Nå vil vi få et totalt bilde av bedriftenes miljøtilstand. Bedriftene skal få mer ansvar for hele produktenes livsløp, sier Rensvik til N&M Bulletin.

Miljøjournalistikk

Av andre nyheter i Virksomhetsplanen kan vi nevne at Norsk Journalisthøgskole i samarbeid med SFT, Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning vil bygge opp en permanent, halv-årig videreutdanning miljøjournalistikk i år.

Det vil videre bli satt i gang et program for mål- og ram- mestyring av kommunens miljøvernarbeid. Og SFT skal sikre at fylkesmennens myndighetsutøvelse innen miljø blir mer aggressiv og av høyere kvalitet.

Miljøfakta

Virksomhetsplanen inneholder en del interessante tall for miljøsituasjonen i Norge:

– Fiskebestanden var i 1991 skadet i et samlet areal på om lag 70 000 km²

– Ca. 1,5 millioner av den norske befolkning bor i nærheten av vassdrag eller kystområder som har overgjødslingsproblemer

– Ca. 4000 lekkasjer forventes årlig fra 300.000 nedgravde oljetanker

– Bare et fåtall av de 10 000 kjemiske produkter som er på markedet er vurdert med hensyn til allergi og andre kroniske skader, og antall produkter er stadig økende

– 40 000 tonn spesialavfall disponeres på en ukontrollert måte.

Bedre uten Bellona

Statens forurensningstilsyn (SFT) skriver i sin nye virksomhetsplan at produktiviteten i etaten har økt som følge av roligere forhold til miljøorganisasjonene. Direktør Harald Rensvik i SFT sier at det her referes til Bellona.

JON KNUT BERG

– Det er særlig etter at Bellonas omfattende henvendelser og klager opphørte, at produktiviteten vår har økt. Bellona klaget på bokstavelig talt alt mulig, og det tok mye tid, sier Rensvik til N&M Bulletin.

Fredric Hauge i Bellona bekrefter Rensviks beskrivelse. Årsaken til at Bellona nå lar forurensningstilsynet mer i fred er endret arbeidsform, sier han.

– Vi har vært gjennom en periode med mange prinsipielt viktige utslippstillatelser, og derfor har vi levert inn mange klager. Vi har brukt vår demokratiske rettighet, og vi er stolte av den jobben vi har gjort. Nå har vi en bedre dialog med SFT før tillatelsene gis, slik at behovet for klager ikke er så stort som før, sier Hauge.

Men han vil ikke love at Bellona skal fortsette med å gi SFT så stor arbeidsro som etaten har i øyeblikket.

Alta Museum
Altaveien 19, 9500 Alta.

FBEYER GRAFISK

*Miljøpapir
for enhver
printer!*

Takk for støtten!

Avisretur A/S
Pb. 335
1473 Skårer
Tlf.: 67 97 27 80

HEMNES BRANNVESEN
8646 Korgen
Tlf.: 087-91000

 NORGES BONDELAG

BRANNVESENET
I GJESDAL
4330 Ålgård
Tlf.: 046 18 400

 Norske Skog

Miljøvennlig produksjon
Arbeidsmiljøprisen -89
 VARMTVANN
-glir velvære
Privatvinner i London for
Miljøvennlig produkt

Pris til årets miljøverstering

Verdensbanken er tildelt Friends of the Earths «pris» for årets verste miljø-innsats. Banken gjorde seg fortjent til denne tvilsomme æren ved å finansiere noen av de verste «utviklingsprosjekter» man kan tenke seg, ifølge FoE.

RAGNHILD SVED

Friends of the Earth har analysert Verdensbankens utlån til energiprojekter i 1992 og funnet at banken har gitt topp prioritet til de mest miljøødeleggende prosjekter. Ikke et eneste lån har hatt som hovedmål å øke energieffektiviteten hos industri og vanlige forbrukere.

– Det er som om Verdensbanken har ønsket å maksimere trusselen om global oppvarming og skadene fra sur nedbør, sier Alex Hittle, internasjonal koordinator i FoE.

Av 28 lån som ble gitt, gikk sju til å bygge gigantiske kraftverk for fossile brenslers, for det meste kull, og fem gikk til olje- og gassutvinning. Til tross for bankens løfter om miljøforbedringer, gikk mindre enn én prosent av utlånene til enøk-tiltak.

Fem lån gikk til store damprosjekter. I Kina må 50.000 mennesker flyttes på grunn av to store demninger, mens en demning i Malawi vil oversvømme deler av et reservat som har stor betydning for elefanter. I India har banken godkjent lån til Narmada-prosjektet, som

kan føre til at 90.000 mennesker må flytte. Dette til tross for at en undersøkelse som banken selv hadde bestilt anbefalte at prosjektet ble stanset.

– Hvis Verdensbanken velger å støtte prosjekter med så dramatiske, negative sosiale og miljømessige følger, må den ta ansvar for sine handlinger. Det er opplagt at bankens retningslinjer bare er lureri, hvis de som bryter dem belønnes med mer penger, sa Brent Blackwelder i FoE-USA da prisen ble overrakt Verdensbankens president, Lewis Preston i Washington.

Vil utvide miljøkrimbegrepet

Naturvernforbundet mener Justisdepartementets forslag om å innføre en generalklausul om miljøkriminalitet i straffeloven er svært positivt. Men også kriminalitet som rammer vernede landskap må inkluderes i dette begrepet, mener NNV.

RAGNHILD SVED

I utkastet til lovtekst deles begrepet miljøkriminalitet i tre: forurensnings-, fauna- og kulturminnekriminalitet. En fjerde og helt sentral kategori mangler, nemlig kriminalitet

som rammer vernede landskap; vassdrag, biotoper, naturforekomster og -fenomener, mener NNV, og forslår at formuleringer om «naturarv-kriminalitet» tas inn i loven.

– Det dreier seg om vesentlige deler av vårt lands mest verdifulle og sårbare naturver-

dier, verdier som også i stor utstrekning er av internasjonal betydning, heter det i Naturvernforbundets uttalelse til lovforslaget. Strafferammen for denne type kriminalitet bør være 10 år, mener NNV.

– Omfattende faunakrim

– Ulovlig inngrep i vernede områder og ulovlig bruk av snøscooter er også faunakrim. Politiet har til nå ikke vist den store interesse for disse meget viktige områdene, sier førstestatsadvokat Jørn Holme.

ANDERS GJESVIK

Holme har hovedansvar for miljøkriminalitet ved Økom-krim, påtalemyndighetens enhet for økonomisk og økologisk kriminalitet. Han mener at mediene bare fokuserer på deler av faunakriminaliteten.

– Men begrepet omfatter også brudd på vernereglene for fredede naturområder, ulovlig

grøfting av fredet myr, felling av fredet skog og ulovlig vei-bygging. Det er et økende problem at slike naturinngrep ofte foretas rett før fredningsvedtak fattes. Dagens forvaltningslov krever forhåndsvarsling av vedtak, og da vil ofte skaden være skjedd når saksbehandlingen er fullført, sier Holme.

Holme sier at bruken av snøscooter, terrengbil og fly har vist en eksplosiv utvikling i de

senere årene.

– Slik ferdsel er skadelig for dyrelivet, og terrengkjøretøyene setter stygge spor med fare for erosjonsskader. Men forvaltningen viser en svært ulik holdning til å dispensere fra loven. Det svekker lovlydigheten på dette området. Men problemet er politisk, og avspeiler vel at «by og land» ikke alltid går «hand i hand», sier Holme.

Kokain inn i Amazonas

Raffinering og transport av kokain er nå den viktigste næringsveien i Amazonas-området. Korrupte politikere og kvegranchere har gitt deler av narkotikamafiaen fra Colombia husly på brasiliansk side av grensen.

OLE P. PEDERSEN

Lars Løvold, daglig leder i Regnskogsfondet, har fått opplysningene fra pålitelige kilder i det brasilianske NGO-miljøet. Etter at regjeringen i Colombia ga kokain-mafiaen hard behandling, har deler av den flyttet produksjonen til Brasil, hvor områdene er større og kontrollen mindre. Nå raffineres kokainen i laboratorier på kvegrancher i Amazonas, og transporteres sørover til Rio de Janeiro. Derfra går kokainen til USA og Europa.

– Kokain har blitt en fristende næringsvei for rancheiere og politikere. På besøk i regionen har jeg selv merket hvordan kokainen er blitt stadig viktigere for næringslivet, sier Løvold. – Stoffmisbruket i de store byene i Amazonas har også økt. Kriminaliteten øker, selv om byene i Amazonas fortsatt er mye tryggere enn byene sør i landet.

Kokainhandelen har allerede resultert i politiske skandaler. Bror til et medlem av delstatsparlamentet i Rondônia ble tatt med 15 tonn kokain på hovedveien sørover nylig. Men stort sett får kokainhandlerne leve i fred. Verken sentrale myndigheter eller lokale politikere gjør særlig for å stanse trafikken.

– I Amazonas heter det at

«det er dyrt å drive valgkamp, men etterpå har du fire år på å gjøre det rik for resten av livet». Mange politikere har drept valgkamp for penger de har tjent på kokain. Når de så kommer inn i parlamentet, benytter de sjansen til å gjøre seg selv enda rikere, og de er trofaste mot de pengesterke kokainhandlerne, sier Løvold.

Kokainhandelen har gitt Amazonas en ny klasse: Nyrrike uten særlig vanlig inntekt bygger millionvillae i småbyer i nærheten av kokainrancher.

Før kokainen gjorde sitt inntog i regionen, var tømmer og kvegdrift de viktigste næringsveiene. Tømmervirksomhet har blitt stadig viktigere, etter at statlig finansierte veiprojekter gjorde det mulig for tømmerselskapene å komme inn til de mest verdifulle treslagene. Vanlige folk har for en stor del levd på selvberging, med noe salg.

Lønnsom kriminalitet

Regionen har lenge vært preget av store konflikter om jord og ressurser. Store selskaper og pengesterke spekulanter har fordrevet tradisjonelle folkegrupper fra steder de har bodd i generasjoner, for å hente ut ressurser for kortsiktig profitt.

Foreløpig er den lokale handelen med kokain begrenset. Stoffmisbruket har ikke nådd ut til landsbygda. Men Løvold

er ikke i tvil om at situasjonen kan bli meget dramatisk for den økologisk meget viktige regionen:

– Resultatet kan bli at det ikke er mulig å leve av de tradisjonelle næringsveiene. De eneste måtene å tjene penger på kan bli å produsere og transportere kokain, eller begå økologiske forbrytelser ved å hente ut edeltrærne.

– For Regnskogsfondet og våre prosjekter er ikke situasjonen dramatisk i øyeblikket, men det blir viktigere enn noen gang å bevare mulighetene for folk til å leve brukbart uten å være kriminell eller ødelegge naturen. Hvis du bare kan klare deg ved å være en undersøtt i systemet, er Amazonas inne i en dyp økologisk, sosial og økonomisk krise, mener Løvold.

Kull for atomkraft

Det tyske sosialdemokratiet (SPD) vil utvikle en rekke atomkraftverk og gå over til kull, sa SPD-formann Björn Engholm til den tyske nyhetsstasjonen N-TV nylig. Den direkte foranledningen til uttalelsen var at blant annet at atomkraftverket Brunsbüttel i nærheten av Hamburg har 130 sprekker i reaktorens vannkjølesystem. Det finnes seks andre atomkraftverk i Tyskland som er bygget etter samme metoder som Brunsbüttel. SPD krever at alle seks blir midlertidig stengt og undersøkt.

Tyskland får 30 prosent av energien sin fra atomkraft. Ønsket om overgang til kull begrunnet Engholm slik:

– Vi har kull nok – og nå også brunkull fra det tidligere Øst-Tyskland. Derfor kan vi si nei til atomkraft uten å endre vår livsstil.

(Information)

V | A | R | D

Kvæningen kommune

Kvæningen er en perle lengst nordøst i Troms, med over 2000 km² spennende og variert natur. Fra barsk kystnatur mot LoppHAVet i nord via fjorder og daler til Finnmarksvidda i sør. Kommunen har deltatt i MIK-prosjektet siden 1988, og satser på utmarksforvaltning og miljøvern. Vi har utarbeidet egen friluftsfolder, som du kan få kjøpt. Kontakt miljøvernssjef/utmarksplanlegger.

Tlf.: 083-68 100 Fax: 083-68 107 Adr.: 9090 BUFJORD

Exxon Valdez ga store skader på dyr

Fisk uten kjevebein, hjernesydd sel, fugler som ikke formerer seg og forsvunne spekkhoggere – dette er noe av arven etter Exxon Valdez-ulykken i Alaska.

RAGNHILD SVED

På et møte i Anchorage nylig la forskere fram resultatene av nesten fire års overvåkning av virkningene av oljesøllet i Prins William-sundet. Resultatene viser virkninger som ingen hadde forutsett og forespeiler problemer i mange år framover, skriver New Scientist.

Oljesøllet i Alaska utgjorde 38.000 tonn, lite sammenliknet med andre ulykker, men ingen andre steder er virkningene undersøkt så nøye. De mange rettsakene i kjølvannet av ulykken har hittil hindret offentliggjørelse av forskningsresultatene, men nå kan forskerne tegne et detaljert bilde av skadene.

Hjerneskader

Undersøkelsene av sel ga en av de største overraskelsene. Da sølet skjedde, gjorde selene ingen forsøk på å komme seg vekk og ble fort tilgriset. Mange kastet ungene sine på tilsølte strender og noen ble syke og

apatiske. Obduksjoner viste at mange seler hadde hevelser rundt nervecellene i hjernen, samme type skade som man ser hos mennesker som dør på grunn av sniffing. Denne typen skade kan forstyrre måten selene oppfatter omgivelsene på.

– De kunne ikke vite om de var opp ned, eller når de skulle puste og ikke puste, forteller Kathy Frost i Alaskas fiskeridepartement.

Mange druknet sannsynligvis, men fordi selene drukner når de dør, ble de ikke med i tellingene. I 1992 var det fortsatt 35 prosent færre seler på tilsølte strender enn det hadde vært før oljesøllet.

Spekkhoggere forsvant

«Sniffereffekten» kan også være grunnen til at en gruppe spekkhoggere som hadde holdt til i Prins William-sundet forsvant, mener Frost. En flokk på 36 spekkhoggere mistet sju medlemmer innen en uke etter sølet. Seks til forsvant det neste året.

– Dette har aldri skjedd i noe område hvor hval er studert, sier biolog Craig Matkin.

Han sier at slike grupper er svært stabile, og at den mest sannsynlige årsaken til at de forsvant er at de døde, trolig fordi de hadde inhalert giftig damp fra oljeflaket.

Oterbestanden i området er sterkt redusert. Det var ventet at de ville dø fordi oljesøl ødelegger pelsens isolasjonsevne, men det viste seg at også et stort antall otere som ble reddet og vasket døde. De døde av emfysem (luftansamling i vevene) etter å ha pustet inn giftig damp og av lever- og nyresvikt etter å ha svelget olje. Noen døde av det stresset som fangenskap og rensingen forårsaket.

Formerer seg ikke

Også fuglene lider fortsatt av oljesøllet. Noen kolonier er så sterkt redusert at de ikke har klart å få fram unger i det hele tatt. Andre klarer ikke å forme seg fordi maten deres fortsatt er forurensset av olje. I avskjærmede bukter ligger oljen fortsatt dypt i sedimentene og danner dammer under de

tykke mattene av skjell. Når tidevannet kommer, lekker olje ut.

Laksen, som har stor betydning både for Alaskas økonomi og som mat for mange dyr, er fortsatt rammet. Dødsraten for lakseegg var til og med gått opp i 1991 og 1992. I elver tilsølt med olje døde 40 prosent av eggene, dobbelt så mye som i rene elver. Nesten 40 prosent av fisken som ble klekket hadde svake muskler og deformerte finner.

Deformert fisk

Silda kom til Prins William-sundet for å gyte kort tid etter oljesøllet. Fordi rogn ble lagt på tilsølte steder, var den hele tiden utsatt for olje. Et stort antall yngel var sterkt deformerte. Mange hadde små eller ingen kjevebein. Voksne sild viste tegn på indre blødninger. Ung sild som har beitet i tilsølte områder av sundet kom tilbake for å gyte for første gang i fjor, men mange av eggene ble ikke klekket. Hvis dette skyldes genetiske skader, kan det gå nedover med silda i mange år.

CAPPELEN

— GUNNAR BOLSTAD —

Inn i drivhuset

Hva er galt med norsk miljøpolitikk?

Hvordan kan norske politikere på den ene siden vedta å stabilisere utslippene av den farlige klimagassen CO₂ og samtidig fatte beslutninger som klart fører til det motsatte? En avslørende bok om Norges lite flatterende rolle i internasjonal miljøsammenheng

Utgitt i samarbeid med Norges Naturvernforbund.

Illustrert av Knut Nærum.

Kr 198,- (hfi)

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Naturvern-
forbundet
betaler
porto.

Svarsending
Avtale nr. 109 000/5Pb

 **NATURVERN
FORBUNDET**

Grünerløkka postkontor
0505 Oslo

☐ **JA** takk, jeg bestiller

..... eks. Bolstad: Inn i drivhuset á kr 198,- fritt tilsendt.

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted: